

toată lumea iubește teatrul

Urechea și teatrul

Mărturisesc că fac parte din acea categorie de oameni pe care aş numi-o „drogații dialogului rostit”. E un viciu pentru care cer înțelegere de pe poziția presei vorbite, a gazetăriei sonore, meserie pe care o practic de aproape un sfert de secol. Mai mult poate decât expresia scrisă a cuvintelor, ipostaza lor vorbită, fie în țîşnire spontană, fie elaborată prealabil în laboratorul de taină al condeiului, mă atrage irezistibil ca obiect de cercetare și ca modalitate de comunicare interumană.

Iată de ce teatrul face parte dintre artele mele predilecte. Teatrul este gândire și simțire înscenate anume pentru rostirea vie, comunicare prin dialog vorbit, artă dedicată cu prioritate urechii. Putem face abstracție de scenă și de decoruri, de costume și de gestică, de lumini și de recuzită, esența sonoră a teatrului nu va fi afectată, iar mesajul său nu-și va pierde inteligibilitatea. Posibilitatea de a aduce cvasi-totalitatea dramaturgiei în studioul teatrului radiofonic este o dovadă elocventă în acest sens. Teatrul rostit la microfon, condimentat cu sugestia sonoră și muzicale, include în reliefurile sale acustice toate elementele auxiliare ale spectacolului dramatic. Putem închide ochii, dacă vrem, în sala de teatru, replicile vor continua să construiască o lume în mintea și în sufletul nostru. Astupindu-ne însă urechile, întregul fast scenic, ceremonialul acțiunii în totalitatea sa nu vor putea substitui puterea cuvîntului.

Ca împătimit al dialogului rostit, am totuși, la teatru, preferințele mele. Evident, nu sacralizez dialogul în general, orice fel de schimb de replici. Gustul are ierarhiile lui și al meu nu face excepție de la regulă. Caut în primul rînd pe scena teatrului dialogul conflictual, tirul de replici tras din tranșeele unor puncte de vedere bine conturate în individualitatea lor. Fără a nega rolul poeziei, al metaforei și al simbolului pe scenă, apreciez înainte de toate scăpările de spadă ale duelului de idei. La răspîntia cea mare a teatrului, pornesc cu inima ușoară în oricare din cele două direcții fundamentale, comedia și drama. Dar pe oricare din aceste trasee, spiritul de

selecție continuă să-mi rămîna vigilent. N-am făcut niciodată crize de entuziasm pentru bufonadele comediei dell'arte, iar quiproquo-urile mirobolante ale teatrului boulevardier nu m-au încălzit, oricît ar fi fost de stropite cu șampania unor dialoguri spumoase. În schimb am vibrat de plăcere intelectuală atunci cînd spiritul sarcastic, duos-acid, satiric sau pur și simplu umoristic a îmbogățit potul unei mize teatrale substanțiale în care tu, spectator, ești implicat cu întreaga pasiune. Am ris cu poftă de fiecare dată atunci cînd carnavalul limbajului dezvăluia, străvezii, mascarada sentimentelor și a trăirilor strimbe (niciodată nu ajung la saturație re-„ascultîndu-l” pe Caragiale) și am aplaudat inițiativa genială a unor dramaturgi de a aduce în lumina rampei mecanismele limbajului absurd și de a le supune risului public, ca supremă pedeapsă pentru răul pe care îl face în lume așa-zisa comunicare care nu comunică nimic.

Pe celălalt drum, al dramei, m-a subjugat dintotdeauna tema bătăliei înverșunate pe care adevărul, valoarea și cîntea trebuie să o poarte împotriva conspirațiilor minciunii, mediocrității și nedreptății. Rolul cuvîntului crește pînă la dimensiuni eroice în asemenea contexte, el avînd misiunea nobilă de a demasca disfuncțiile societății, de a le incrimina și de a arăta calea spre eradicarea lor din viața de fiecare zi a omului. Din fericire pentru mine, teatrul a acordat o atenție extrem de generoasă acestei problematice, simțind că în ea rezidă una din obsesiile fundamentale ale omului de bună-credință și că în corecția ei a-bordare și tratare se ascunde o cheie importantă a perfecționării personalității umane și a progresului social. Am putut regăsi astfel în dramaturgia de pretutindeni pasionante piese construite pe tipicul proceselor de idei, uneori chiar după modelul proceselor judiciare, cu avocați ai binelui și ai răului, ai noului și ai vechiului, cu personaje sfîșiate între chemări contradictorii, între poliul instinctului și rațiunii, ai dorințelor și datoriei. Și am urmărit cu respirația întretăiată de emoție disputa dintre cuvîntul armă și cuvîntul scut, dintre replica-proiectil și replica-blindaj.

Tot în aceeași ordine de idei, construcțiile dramatice deductive îmi produc satisfacții deosebite, atunci cînd adevărul descoperit la capătul cursei raționamentelor are relevanță. Pieseile dezvoltînd subiecte detectivistice, fie ele polițiste sau răspunzînd în final la o întrebare gen „a cui este vina?”, reprezintă tot atîtea confirmări ale speranțelor noastre că adevărul va triumfa, că greșeala va fi explicată și că, plin aplicarea dreptei

judecări, vinovăția va fi blamată și sancționată. Rostit de actori, cuvântul izbucnește de această dată ca un triumf al silogismului, ca un monument sonor al logicii și al raționalității.

Nu am scris niciodată o piesă de teatru și, de câte ori un dramaturg mă cucerește prin utilizarea inteligentă a cuvintelor și a dialogului, duc cu mine regretul de a nu fi scris eu piesa aceea. Este maniera particulară în care urechea mea de gazetar al presei vorbite omagează componenta sonoră a teatrului.

Dan URSULEANU

Cîți erau cei patru Beatles?

E relativ ușor să ajungi acasă la Florian Pittiș. Mai greu e să intri. Dacă tot ai făcut-o, te primește cu nelipsitul său zimbet de interior și o propoziție care ține loc de orice altă introducere: „Te salut, foarte important!” încit, pe moment, nu știi ce să mai crezi — e de bine sau de rău. Pînă la proba contrară, afișul din dreptul ușii, prin care anumiți stimulați doritori de autografe erau rugați cu o ticlăută delicatețe să-si vadă de drum (gen: „Nu sunați, nu bateți — nu răspund. Nu răspund nici de faptele mele în caz că...”) a dispărut. În schimb, a rămas acest **te salut, foarte important,** Leopoldivă cu pretenția incurajatoare de a-i spune Moțu și de a lăsa la intrare: umbrela, snobismul și vorbele mari. Micul examen de admitere nu s-a încheiat însă. Trebuie întâi de toate ca, printre firele electronicii sale Hi-Fi ce împinzesc camera de primire, să-ți găsești un loc (eventual, direct pe covor) și să asculți — un Beatles, spre exemplu — sau poate că preferi altceva? dar tu te grăbești să-i răspunzi panicat. („Eu?, Val, mă jigniți,

se poate?... Beatles-ul e pasiunea mea”), în timp ce reacțiile tale sînt înregistrate discret de cutia neagră (roz) a posibilei voastre prietenii, îți plac sau nu Beatlesii?, nici un amănunt nu scapă, degeaba te prefaci, deja ai fost pus la tomograful deconspirator al celor patru Beatles — jocul mai continuă un timp (pe Florian Pittiș nimic nu-l deranjează mai mult decît persoanele care vor să-l cunoască doar pentru ca a doua zi să aibă ce povesti amicilor; tu nu suporti actorii care confundă scena cu realitatea, pe cei ce vor să fie mereu în centrul atenției, dominînd peisajul precum baobabul în nesfîrșita plajă sahariană), e o pîndă reciproc valabilă, numai Beatles îi poate veni de hac (decent, omeneste, fără exaltări de prisos) și, încet dar sigur, începi să-l cunoști, descoperind în Moțu pe omul cel mai pașnic și mai generos din cîți există; un îndrăgostit incurabil de teatru, muzică sau literatură bună — ai avea, desigur, multe să vă spuneți, prilej de a-l invita într-un cadru mai organizat, la un pahar de... vorbă (spre exemplu) și el nu te refuză (se aprobă pozitiv), restaurantul e la doi pași, îi parcurgeți împreună, deși curînd începe să-ți pară rău — susoțelile și semnele pe care ospătarii și le fac discret pentru a-și atrage unii altora atenția (l-ai recunoscut?) ai impresia că ți-s adresate ție, te simți destul de prost, ai chiar bunul simț să roșești, mai ales că de undeva, de la un microfon, cineva anunță: „Stimați consumatori, pentru actorul Florian Pittiș și toți amatorii de muzică bună, o melodie de Beatles”, și băieții, stimulați de prezența mai sus-amintită, dau tot ce pot; instrumentele ambalate la maximum trosnesc din toate încheieturile; consumatorii au încremenit derutați cu furculițele în aer, admirativ și totodată nostalgici (ehei, unde mai auzi astăzi un Beatles?) — numai voi vă retrageți discret și vă despărțiți (ce să-i faci? poate altă dată...), strîngîndu-vă minile sincer și **foarte important,** semn că ai trecut cu succes examenul primei voastre întîlniri.

Sorin PREDĂ

Critica criticii

(Continuare de la pag. 37)

a ideilor din primul volum) reprezintă, printre altele, admirabile unghiuri de analiză, cu descoperirea exactă a centrului de greutate. Dar Marian Popescu este, în această carte, și un critic dezinvolt și dezinhibat, debarasat de crispările în care își înfășurase stilul în cartea

de debut. Schițele de profil din cea de-a doua secțiune sînt niște exerciții de stil superioare în care arta portretului are ceva din linia subțire a caricaturii, lată, bunăoară, o pregnantă și malițioasă schiță de portret Sorescu: „Semne particulare: o mustață care apare și dispare conform propriei voințe. Semne generale (conform raportului dialectic între general și particular) destule”. În **astfel de fraze tăioase și succinte,** respirația criticului are ritm și o vioiciune surizătoare, semn limpede de emancipare a scrisului său.